

SELETUSKIRI
regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Erametsade ja metsataimlate
investeeringutoetuse määruste muutmine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaal- ja põllumajandusministri määrus „Erametsade ja metsataimlate investeeringutoetuse määruste muutmine“ (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 7 lõike 2, § 12 lõike 3 ja § 24 lõike 1 alusel.

Eelnõuga muudetakse kaht määrust:

- regionaalministri 22. novembri 2023. a määrust nr 82 „Perioodi 2023–2027 erametsade kliimamuutustega kohanemise investeeringutoetus“ (edaspidi *erametsade toetuse määrus*) ja
- regionaal- ja põllumajandusministri 9.augusti 2024. a määrust nr 53 „Perioodi 2023–2027 metsataimlate arendamise investeeringutoetus“ (edaspidi *metsataimlate toetuse määrus*).

Erametsade toetuse määruse muudatused tehakse toetuse parema rakendatavuse ja õigusselguse tagamiseks, nõuete leevendamiseks ning hooldusraieks ettenähtud vähenenud eelarve tingimuste tõttu. Samuti likvideeritakse kitsaskohad, mis on ilmnunud erametsade toetuse määruse rakendamise käigus. Muudatuse kohaselt saab edaspidi hooldusraieks toetust taotleda üksnes kuni 10-aastases puistus (varem kuni 30-aastases puistus), millega keskendutakse eelkõige nooremate puistute hooldusraiele kui kõige kriitilisema tähtsusega hooldusraieliigile, mis aitab kaasa tulevikus kvaliteetse puidu saamisele. Muudatuse järgselt saab toetust taotleda erametsamaal kuni 10-aastases puistus hooldusraie tegemiseks ka looduskaitsete piirangutega alal, kui see ei ole kaitse-eeskirja järgi keelatud. Täiendatud on ka ostumenetluse nõudeid. Kui aia ostmise või paigaldamise käibemaksuta maksumus on 30 000 eurot või suurem, siis tuleb ostumenetlus korraldada riigihangete registris. Ülejäänud muudatused on oma olemuselt täpsustavad ja tehnilised.

Metsataimlate toetuse määruse olulisim muudatus on toetatavate tegevuste laiendamine võimaldades edaspidi investeeringuid teha ka metsataimla niisutussüsteemidesse ja niisutusseadmetesse. Katmikalal metsataimekasvatuse ei ole võimalik ilma taimi kastmata. Niisutus on oluline ka avamaal taimede kasvatamisel, kuna see kaitseb liigse kuivamise eest ning hoiab ära taimede külmumise. Ülejäänud muudatused on tehnilised.

Seega on erametsade toetuse määruse ja metsataimlate toetuse määruste muutmine vajalik, täpsemalt „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*) sekkumise KK2.1 „Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks – tootlikud investeeringud“ ja sekkumise KK2.2 „Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks – mittetootlikud investeeringud“ paremaks rakendamiseks.

Eelnõu ja seletuskirja koostas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi maapoliitika ja riigivara osakonna peaspetsialist Kristine Hindriks (625 6187, kristine.hindriks@agri.ee) ja sama osakonna valdkonnajuht Reena Osolin (625 6287, reena.osolin@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Helen Palginõmm (625 6260, helen.palginomm@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 2 paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse erametsade toetuse määrust.

Eelnõu § 1 punktiga 1 täiendatakse määruse preambulit viitega Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 12 lõikele 3, milles antakse regionaal- ja põllumajandusministrile volitusnorm kehtestada ostumenetluse korraldamise täpsemad tingimused ja kord, sealhulgas tingimused, millistel juhtudel tuleb ostumenetlus korraldada riigihangete registris. Edaspidi tuleb ostumenetlus korraldada aia ostmise ja paigaldamise korral, kui tegevuse käibemaksuta maksumus on 30 000 eurot või sellest suurem. Sel juhul koostab taotleja alguses prognoosi ja pärast viib läbi ostumenetluse riigihangete keskkonnas. Ülejäänud toetatavad tegevused antakse ühikuhindade alusel, millele ostumenetlus ei kohaldu.

Eelnõu § 1 punktiga 2 tuuakse allapoole abikõlbliku puistu vanus, mille hooldamiseks antakse toetust. Muudatuse peamine põhjus on see, et 2024. aastal tehti muudatus strateegiakava metsandussekkumistesse, kus suurendati sekkumise KK9 „Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades“ eelarvet. Vahendid nimetatud sekkumise eelarve suurendamiseks võeti osaliselt sekkumisest KK2.1. „Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks (tootlikud investeeringud). Täpsemalt vähendati nimetatud sekkumise KK2.1 tegevuse „Hooldusraie kuni 30- aastases puistus“ eelarvet 6 miljonilt eurolt 4 miljoni euronni ehk 1/3 võrra. Hooldusraieks senine toetuse taotlemine on ületanud kavandatud eelarvet – 2023. a taotlusvoorus oli 2,4-kordne ületaotlemine (1,2 mln euro eelarve korral taotleti 2,9 mln eurot) ja 2024. a taotlusvoorus 1,8-kordne ületaotlemine (1,2 mln euro eelarve korral taotleti 2,2 mln eurot).

Arvestades senist aktiivset taotlemist ja vähenenud eelarvet tuleb sekkumises KK2.1 suunata fookus sinna, kus on toetust anda kõige mõjusam.

Sellest tulenevalt vähendatakse eelnõu § 1 punktiga 2 erametsade toetuse määruse § 4 lõike 1 punktis 1 hooldusraieks toetusõigusliku puistu vanust 30-aastalt 10-aastani. Muudatuse eesmärk on fokuseerida erametsavaldajaid tegema rohkem valgustusraiet. Hooldusraieks ette nähtud rahastus vähenes 1/3 võrra, abikõlbliku puistu vanuse allapoole toomisega seotud muudatusega toetatakse edaspidi hooldusraiet puistu selles kasvufaasis, kus raie omab suuremat mõju tulevikupuistu kvaliteedile. Raiega kuni 10-aastases puistus saab kujundada peapuuliigile optimaalse pikkusega võra, mille järel tuleb puudel edaspidi parem kõrguse ja diameetri juurdekasv. 2023. a ja 2024. a taotlusvoorudes taotles kuni 10-aastases puistu hooldusraieks toetust keskmeltläbi 75% taotlejatest. Taotlusvooru tarvis kavandatud eelarvest taotleti 2023. a 36% (1 047 000 eurot) ja 2024. a 30% (648 000 eurot). 2024. a taotlusi ei ole veel heaks kiidetud, kuid 2023. a heakskiidetud taotlustest moodustasid kuni 10-aastased puistud 85% eelarvest. Siin tuleb arvesse võtta seda, et taotlused läksid hindamisele puistu vanuseliste gruppide kaupa ning esmalt rahuldati kuni kümneaastane puistu kohta tehtud hooldusraie taotlused.

Eelnõu § 1 punktiga 3 muudetakse erametsade toetuse määruse § 5 lõike 1 punkti 4. Kehtivas erametsade toetuse määruhes ei anta hooldusraieks toetust selle metsamaa osa kohta, kus asub looduskaitseaduse §-s 4 loetletud kaitstav loodusobjekt, milleks on kaitsealad, hoiualad, kaitsealused liigid ja kivistised, püsielupaigad, kaitstavad looduse üksikobjektid ja kohaliku omavalitsuse tasandi kaitstavad loodusobjektid. Erametsade toetuse määruse muudatusega

võetakse arvesse huvigruppide, Kliimaministeeriumi ja Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi *KIK*) ettepanekut ning laiendatakse ala, millele hooldusraie korral toetust antakse. Muudatuse järgselt on edaspidi hooldusraie keelatud üksnes rangemate piirangutega aladel nagu sihtkaitsevööndid ja metsaelupaigad, kus metsa majandamine on keelatud. Sekkumise KK2.1 disainimisel oli põhifookus metsade kestlikul ja elurikkuse aspekte arvestaval majandamisel. Toetuse esimeses rakendamise voorus esines olukordi, kus toetust ei määratud taotlejatele, kelle metsamaal asuv kaitstav liik metsamaad oma elutegevuseks ei kasuta ja keda hooldusraie tegelikult ei mõjuta. Samas vajab mets majandamist, et metsavaldaja saaks parema kvaliteediga puitu. Seega leevendatakse muudatusega erametsade toetuse määrase sätet välistades hooldusraieks toetuse andmine kaitstavate loodusobjektide sihtkaitsevööndis või piiranguvööndis asuvas või hoiualal asuvas nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ¹ I lisas nimetatud metsaelupaigas või projekteeritava alal. Tehtav muudatus haakub erametsade toetuse määrase § 7 lõike 2 punktis 13 toodud mitteabikõlbliku kulu sättega, mille järgi välistatakse edaspidi toetuse maksmine hooldusraiele nimetatud keskkonnapiirangutega aladel, kus metsa majandamine on keelatud kaitsekorra kohaselt.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse erametsade toetuse määrase § 5 lõiget 4. Muudatusega välistatakse võimalus saada toetust maapinna mineraliseerimiseks ka juhul, kui toetust taotletakse põua tõttu kahjustatud metsa uuendamiseks. Põua korral ei ole maapinna mineraliseerimist vaja teha, kuna see tegevus peaks olema tehtud enne noorte metsapuutaimede istutamist, seega mineraliseerimine pärast noorte taimede hukkumist oleks ebaotstarbekas toetusraha kasutamine.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse erametsade toetuse määrase § 7 lõiget 2 punktiga 11¹, mis tähendab, et kaitstaval loodusobjektidel ellu viidud tegevuse kulu on edaspidi abikõlblik vaid siis, kui kaitsekord ehk kaitse-eeskiri sellist tegevust ei keela. Natura 2000 alal koostakse igale metsateatisele eelhindang ja vajadusel mõjuhindang. Keskkonnaseisundi kahjustamist välditakse läbi kooskõlastusprotsessi Keskkonnaametiga. Keskkonnaamet hindab metsateatistes sisalduva hooldusraie vastavust kaitse-eeskirjale ja vajadusel väljastab erametsavaldajale hooldusraieks eritingimused, mida metsa majandaja peab hooldusraie tegemisel järgima ning annab soovitusi, kuidas kaitstavat loodusobjekti kahjustamata metsa majandada. Näiteks annab Keskkonnaamet nõusoleku harvendusraieks tingimusel, et raietöid tohib teha kindlal ajavahemikul, et ära hoida häiriv tegevus metsalindudele nende pesitsusajal. Ka võib Keskkonnaamet soovitada raieid teha külmunud pinnasel või kuival ajal. Seega kui kaitse-eeskirjas ei ole tegevus keelatud, siis on võimalik edaspidi selle metsamaa kohta hooldusraieks toetust taotleda.

Eelnõu § 1 punktiga 6 muudetakse erametsade toetuse määrase §-s 8 sätestatud kulude mõistlikkuse tõendamise nõudeid. Muudatuse järgselt on §-s 8 kokku 7 lõiget.

Lõikes 1 sätestatakse, et kui aia ostmise ja paigaldamise käibemaksuta maksumus on 30 000 eurot või sellest suurem, siis koostab taotleja aia ostmise ja paigaldamise eeldatava maksumuse väljaselgitamise kohta prognoosi ja pärast toetuse saajana viib läbi ostumenetluse. Prognoosis esitatakse andmed projekti kogumaksumuse ja abikõlblike kulude kohta, mis peavad olema põhjendatud, üksikasjalikult kirjeldatud, tuginema tegelikele asjaoludele ning vajadusel tõendatavad. Ostumenetluse läbiviimise kord ja nõuded sätestatakse edaspidi erametsade toetuse määrase §-s 16¹.

¹ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

Lõige 2 sätestab, et kui aia ostmise ja paigaldamise eeldatav käibemaksuta maksumus on väiksem kui 30 000 eurot, siis selgitatakse mõistlik hind välja järgides lõigetes 3–7 toodud nõudeid, mis tähendab, et kui aia ostmise ja paigaldamise käibemaksuta maksumus on väiksem kui 30 000 eurot, kuid ületab 5000 eurot, siis tuleb kulude mõistlikkus välja selgitada hinnapakkumuste küsimise teel.

Lõige 3 sätestab täpsemalt, et kui aia ostmise ja paigaldamise raames tellitava töö või teenuse või ostetava vara käibemaksuta maksumus on alla 30 000 euro, kuid ületab 5000 eurot, küsib taotleja hinnapakkujate käest vähemalt kolm võrreldavat hinnapakkumust. Kui seda ei ole võimalik teha objektiivsetel põhjustel, võib hinnapakkumisi olla üks või kaks (**lõige 4**).

Lõige 5 sätestab nõuded hinnapakkumuse sisule – taotleja nimi, hinnapakkuja nimi ja kontaktandmed, hinnapakkumuse väljastamise kuupäev ning töö, teenuse või vara üksikasjalik kirjeldus ning käibemaksuta ja käibemaksuga maksumus ning vajaduse korral tehniliste tingimuste loetelu, mis osutab tehnilisele spetsifikatsioonile.

Lõike 6 kohaselt on oluline siinkohal teada, et taotleja ei või küsida hinnapakkumust tulumaksuseaduse § 8 lõike 1 tähenduses endaga seotud isikutelt. Taotleja on isikuga seotud, kui neil on ühine majanduslik huvi või kui isikul on taotleja üle valitsev mõju.

Lõikes 7 sätestatakse, et taotleja ei või ostumenetluse maksumuse piirmäära nõude eiramiseks jaotada osadeks aia ostmise ja paigaldamise raames tellitavat tööd või teenust, mis on vajalik sama eesmärgi saavutamiseks, ega ostetavat vara, mis on funktsionaalselt koos toimiv. Taotleja võib jaotada aia ostmise ja paigaldamise raames tellitava töö või teenuse või ostetava vara osadeks, kui see on objektiivsel põhjusel õigustatud.

Kui aga projekti maksumus on 5000 eurot või sellest väiksem, siis ei ole vajalik hinnapakkumust esitada, sest tegemist on väiksema projekti maksumusega, mistõttu piisab sel juhul, kui taotleja kirjeldab seda kulu taotlusel ning esitab hiljem maksmise etapis selle kohta arve.

Eelnõu § 1 punktiga 7 täpsustatakse, mida mõeldakse taotleja riikliku maksuvõla all. Selleks, et toetust saada, peab maksuvõlg jääma teatud piiridesse, milleks on 100 eurot. Määruse muudatusega täpsustatakse, et maksuvõlaks loetakse riiklikku maksuvõlga, mille hulgas on ka maksuhalduri haldusaktiga kindlaksmääratud intress. Tegemist on tehnilise muudatusega.

Eelnõu § 1 punktiga 8 täiendatakse erametsade toetuse määruse § 12 lõike 2 punkti 5 pärast sõna „dokumendid“ tekstiosaga „, või kui projekti raames tellitava töö või teenuse või soetatava vara käibemaksuta maksumus on 5000 eurot või sellest väiksem, siis sellise kulu kirjeldus.“. Muudatuse eesmärk on sätestada, millisel juhul aia ostmise ja paigaldamise korral piisab, kui kulude mõistlikkuse hindamise selgitamiseks esitab taotleja lihtsalt tellitava töö või teenuse või soetatava vara kohta kulu kirjelduse.

Eelnõu § 1 punktiga 10 muudetakse erametsade toetuse määruse § 13 lõiget 2 taotleja mikroettevõtja määratlusele vastavuse kontrollimiseks andmete saamise sätet. Tegemist on tehnilise muudatusega. KIK täidab Euroopa Komisjoni otsusega heakskiidetud strateegiakava kohaste metsanduse valdkonna toetuste taotluste menetlemise ja otsuste tegemise ülesannet Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) ja KIK-i vahelise halduslepingu alusel, muuhulgas kontrollib KIK taotleja toetuse saamiseks vajalike nõuetele vastavust, samuti teeb päringuid erinevatest registritest. Erametsade toetuse määruse rakendamisel on selgunud, et infot FIE-de kohta KIK Maksu-ja Tolliametilt ei saa, kuna maksukorralduse seaduse §-s 29 nimetatud loetelusse ei ole KIK kantud, küll aga on vastav

õigus PRIA-l, kes muudatuse järgselt edastab need andmed KIK-ile, kes teeb taotleja mikroettevõtja määratlusele vastavuse kontrolli.

Eelnõu § 1 punktiga 10 tunnistatakse kehtetuks erametsade toetuse määruse § 13 lõike 3 tekstiosa „kuni 30-aastase puistu, sealhulgas kuni kümneaastase“. Muudatuse eesmärk on viia säte kooskõlla eelnõu § 1 punktis 2 tehtava muudatusega.

Eelnõu § 1 punktiga 11 tunnistatakse kehtetuks erametsade toetuse määruse § 14 lõige 3. Kuna eelnõu § 1 punktiga 2 tuuakse allapoole puistu vanus, mille hooldamiseks saab toetust taotleda, siis puudub edaspidi ka hindamisel vajadus jagada noor puistu erinevatesse vanusegruppidesse.

Eelnõu § 1 punktiga 12 täiendatakse erametsade toetuse määruse § 14 lõike 6 sätet ning lisatakse esimesse ja teise lausesse täpsustuseks sõnad „katastriüksusel paiknev“ metsamaa. Nimelt on praktikas selgunud, et taotlejad on saanud metsamaa mõistest erinevalt aru. Muudatuse eesmärk on taotlejatele õigusselguse loomine ja vähendada menetlejate töökoormust taotluste kontrollimisel. Metsamaa puhul lähtutakse katastriüksusest, mis on katastris iseseisva üksusena registreeritud maatükk, millel asub metsamaa kõlvik.

Eelnõu § 1 punktiga 13 tehakse muudatus erametsade toetuse määruse § 15 lõikes 4, mille kohaselt jäetakse välja sõnad „ning strateegiakavas esitatud“, sest strateegiakavas esitatud nõuded on järgimiseks pigem liikmesriigile, kuid määruses sätestatud nõuded, sh § 15 lõige 4, on järgimiseks taotlejale. Tegemist on tehnilise muudatusega.

Eelnõu § 1 punktiga 14 lisatakse erametsade toetuse määrusesse uus § 16¹, mis puudutab ostumenetluse läbiviimist, kui aia ostmise ja paigaldamise maksumus on 30 000 eurot või suurem. See kohaldub üksnes aia ostmisele ja paigaldamisele, sest muud toetatavad tegevused on ühikuhinna põhised. Üldiselt tähendab see, et taotleja peab majanduslikult soodsaima hinna väljaselgitamiseks võrdlema turuhinda, seejuures võtma tarnijatelt hinnapakumused ja vajadusel võrdlema seadmete hindu veebilehtedel või hinnakirjades ning põhjendama oma valikut. Kajastatud maksumus ei tohi olla põhjendamatult kõrge võrreldes tavaliselt sarnase toote või teenuse eest tasutava hinnaga.

Lõike 1 kohaselt kui aia ostmise ja paigaldamise käibemaksuta maksumus on suurem kui 30 000 eurot, peab toetuse saaja toetuse saamise etapis, kuid enne projekti elluviimisega alustamist, korraldama hanke riigihangete registris.

Lõikega 2 sätestatakse nõuded ostumenetluse korraldamisele: riigihangete registris tuleb esitada avalik teade, mis sisaldab vähemalt tehtava töö, osutatava teenuse või ostetava vara kirjeldust, tehnilisi andmeid, majanduslikult soodsaima pakkumuse väljaselgitamiseks pakkumuste hindamise kriteeriume ja pakkumuste esitamise tähtpäeva, mis on rohkem kui 15 kalendripäeva. Ostumenetluse teabevahetus, pakkumuste vastuvõtt ja avamine toimub riigihangete registris. Vastavalt eelnõu § 1 punktile 15 võimaldatakse KIK-ile vaatlejana juurdepääs ostumenetlusele.

Lõike 3 kohaselt peab pakkumus sisaldama toetuse saaja nime, pakkuja nime ja kontaktandmeid, pakkumuse väljastamise kuupäeva ning töö, teenuse või vara üksikasjalikku kirjeldust ning käibemaksuta ja käibemaksuga maksumust ning tehniliste tingimuste loetelu, mis osutab tehnilisele spetsifikatsioonile.

Lõike 4 kohaselt võib toetuse saaja loobuda ostumenetluse korraldamisest riigihangete registris, kui see on objektiivselt põhjendatud, eelkõige kui turul puudub asjaomase töö, teenuse või vara pakkujate paljusid.

Lõike 5 kohaselt ei või toetuse saaja ostumenetluse maksumuse piirmäära nõude eiramiseks jaotada aia ostmise ja paigaldamise raames tellitavat tööd või teenust või ostetavat vara osadeks, mis on vajalik sama eesmärgi saavutamiseks, ega ostetavat vara, mis on funktsionaalselt koos toimiv või vajalik sama eesmärgi saavutamiseks. Taotleja võib jaotada projekti raames tellitava töö või teenuse või soetatava vara osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Eelnõu § 1 punkt 15 on tehniline muudatus, millega hanke puhul tagatakse riigihangete registris KIK-ile juurdepääs ostumenetlusele. Muudatuse eesmärk on võimaldada KIK-il kontrollida, kas menetlus on läbi viidud vastavalt erametsade toetuse määruse §-s 16¹ sätestatud nõuetele.

Eelnõu § 1 punktiga 16 täiendatakse erametsade toetuse määruse § 18 lõike 2 punkti 3 selliselt, et elluviidud toetatava tegevuse maksumuse ja selle osalise või täieliku tasumise teave tuleb esitada üksnes neil toetuse saajatel, kes taotlesid toetust aia ostmiseks ja paigaldamiseks. Muudatuse järgselt ei pea need toetuse saajad, kes saavad toetust tegevustele ühikuhindade alusel, esitama teavet elluviidud toetatava tegevuse maksumuse ja selle osalise või täieliku tasumise kohta, kuna tegemist on kulude lihtsustatud hüvitamisviisiga ning tegevuse tegelikku maksumust ja selle tasumist ei tõendata ega kontrollita.

Eelnõu § 1 punktiga 17 kehtestatakse erametsade toetuse määruse lisa 3 „Kahjustatud metsa uuendamise hindamise kriteeriumid“ uues sõnastuses. Muudatuse eesmärk on täpsustada metsamaa sõnastust vastavalt erametsade toetuse määruse § 14 lõike 6 muudatusele (eelnõu § 1 punkt 12). Erametsade toetuse rakendamise esimese taotlusvooruga kogemus näitab, et taotlejad saavad metsamaa mõistest erinevalt aru. Muudatuse eesmärk on taotlejatele õigusselguse loomine ja vähendada menetlejate töökoormust taotluste kontrollimisel. Metsamaa puhul lähtutakse katastriüksusest, mis on katastris iseseisva üksusena registreeritud maatükk, millel asub metsamaa kõlvik. Sellest tulenevalt sätestatakse lisa 3 kahjustatud metsa uuendamise hindamiskriteerium järgmiselt: selle kahjustatud metsamaa pindala osakaal (täpsusega 0,00%) katastriüksusel paikneva metsamaa kogupindalas, mille kohta toetust taotletakse.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse metsataimlate toetuse määrust.

Eelnõu § 2 punktiga 1 täiendatakse metsataimlate toetuse määruse § 3 lõike 1 punkte 1 ja 2. **Punkti 1** kohaselt toetatakse edaspidi lisaks ehitisele ka niisutussüsteemi ehitamist ehitusseadustikus või maaparandusseaduses sätestatud tingimustel. Eelnõu kohaselt on tegemist niisutussüsteemi tehtava investeeringuga, kui pumbatakse vett niisutussüsteemi põhjaveekogumist või pinnaveekogumist, niisutuseks kasutatakse sademevett või taaskasutusvett. Niisutussüsteemiks loetakse ka kahepoolse reguleerimisega maaparandussüsteemid, mis pumpavad süsteemi vett lisaks põhjaveekogumist või pinnaveekogumist. Kahepoolse reguleerimisega maaparandussüsteemi, kus ei toimu vee pumpamist, ei loeta selle määruse tähenduses niisutussüsteemiks. Kui niisutuseks kavandatakse kasutada vaid sademevett ning põhjaveekogumist või pinnaveekogumist vett juurde ei võeta, siis on tegemist metsataimlate toetuse määruse § 3 lõike 1 punktis 2 nimetatud toetatava tegevusega ehk niisutuseks vajaliku tehnoloogia või seadme soetamisega.

Niisutuseks saab kasutada sademevett, taaskasutusvett, pinnavett ning põhjavett.

Sademeveele ei ole eri nõudeid, kui välistatakse võimalus, et see seguneb nt asulaveega või reostub muul viisil. Julgustame kasutama erinevaid sademevee kasutamise lahendusi. Sademevesi ei ole veekeskkonnariskiga tegevus kui see maasse suunatakse võimalikult lähedal sellele kohale, kus sademevesi tekib, vältides seeläbi reostusohu.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/741² sätestab, mida loetakse taaskasutusveeks. Selleks loetakse asula(reo)vesi või asula ja sademevee segu. Vee taaskasutus metsataimlate niisutuseks saab aidata edendada ringmajandust, võttes toitaineid taaskasutusele taaskasutusveest ja andes neid kastmisväetamise tehnika abil metsataimedele. Seega saaks vee taaskasutus potentsiaalselt vähendada mineraalväetiste lisakasutuse vajadust. Vee taaskasutus võib kaasa aidata puhastatud asulareovees sisalduvate toitainete taastumisele ning taaskasutusvee kasutamine metsataimede niisutuseks võib olla viis, kuidas sellised toitaineid nagu lämmastik, fosfor ja kaalium looduslikesse biogeokeemilistesse tsüklitesse tagastada. Taaskasutusvee kasutamine on veekeskkonnariskiga tegevus ning see tuleb Keskkonnaametis registreerida. Investeeringuteks taaskasutusvee kasutamisse alternatiivse veevarustusena lubatakse üksnes juhul, kui sellise veega varustamine ja selle kasutamine on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2020/741 sätestatud nõuetega. Seega, et niisutuseks saaks kasutada taaskasutusvett, tuleb see eelnevalt käidelda ning muuta niisutuseks sobivaks.

Põhja- ja pinnavee kasutamisel niisutuseks tuleb järgida erinevaid nõudeid sõltuvalt kasutatava vee kogusest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115³ artikli 74 lõike 2 kohaselt peavad investeeringud niisutusse olema kooskõlas liikmesriigis vastuvõetud veemajanduskavadega⁴. Veemajanduskava koos meetmeprogrammiga koostatakse iga kuue aasta tagant vesikondade kaupa. Eestis on määratletud kolm vesikonda: Lääne-Eesti, Ida-Eesti ja Koiva vesikond⁵. Aastate 2022–2027 veemajanduskavade eesmärgiks on pinna- ja põhjavee vähemalt hea seisundi saavutamine, vee säästev kasutamine ning kvaliteetse joogivee tagamine.

Punkti 2 kohaselt toetatakse tehnoloogia kasutuselevõtmist või seadme, sealhulgas tarviku või niisutuseks vajaliku seadme soetamist ehk teisisõnu on toetatavate seadmete hulka lisandunud tarvikud ja niisutuseks vajalike seadmete soetamine. Tarvikute all saab toetust ennekõike taimekasvatuskastide soetamiseks, kuna enne metsa istutamist tuleb taimi ette kasvatada taimekastides.

Eelnõu § 2 punktiga 2 täiendatakse metsataimlate toetuse määruse § 3 lõiget 2 võimaldades edaspidi toetatava tegevuse osana toetust keskkonnamõju hindamise tellimiseks. Niisutusinvesteeringud võivad mõju avaldada põhja- või pinnavee kogusele, sõltuvalt taimla vee tarbimise mahust. Kui kavandatava niisutussüsteemi investeeringu tegemise tulemusel suureneb niisutatud ala netopindala ja see mõjutab konkreetset põhja- või pinnaveekogumit, antakse toetust üksnes, siis kui on olemas keskkonnamõju hindamise aruanne ja millelt peab nähtuma, et niisutussüsteemi investeeringul ei ole olulist negatiivset mõju keskkonnale. Seetõttu on keskkonnamõju hindamise kulu toetatav, kuna see on seotud niisutussüsteemi investeeringuga.

Eelnõu § 2 punktiga 3 täiendatakse metsataimlate toetuse määruse § 3 lõikes 3 pärast sõna „ehitis“ sõnaga „niisutussüsteem“, kuna määruse muudatusega on edaspidi abikõlblikud ka niisutussüsteemi investeeringud, millele kehtivad täiendavad tingimused.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/741, mis käsitleb vee taaskasutuse miinimumnõudeid (ELT L 177, 05.06.2020, lk 32–55).

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatistfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186).

⁴ Eestis kehtivad veemajanduskavad on kättesaadavad veebilehel <https://kliimaministeerium.ee/veemajanduskavad-2022-2027#veemajanduskavade-do>.

⁵ Teave pinnaveekogumi ja põhjaveekogumi seisundi kohta on kättesaadav veebilehel <https://kaur.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=fd27acd277084f2b97eee82891873c41>.

Eelnõu § 2 punktiga 4 täiendatakse metsataimlate toetuse määrust §-ga 3¹, kus sätestatakse täpsemad nõuded niisutussüsteemi investeeringu kohta. Muudatuse eesmärk on toetada vaid selliseid investeeringuid niisutussüsteemidesse, mis on kooskõlas Euroopa Liidu eesmärgiga hoida veekogude head seisundit ning mis ei kahjusta keskkonda.

Lõike 1 kohaselt peab pärast niisutussüsteemi investeeringu tegemist saama niisutuseks kasutatava vee kogust mõõta. Nõue tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2015 artikli 74 lõikest 3. Niisutussüsteemi ehitusprojekt peab sisaldama andmeid olemasoleva ja kavandatava arvutusliku maksimaalse veekasutuse, taotleja ja olemasoleva niisutussüsteemi senise veekasutuse (kui veekasutust ei mõõdetud, siis hinnangulise senise veekasutuse) ja arvutusi arvutusliku ja tegeliku veekasutuse kavandatava vähenemise kohta. Nimetatud teave on vajalik, et teha kindlaks niisutussüsteemi ümberehitamisega kaasnev arvestuslik vee kokkuvõtte ja juhul, kui vett võetakse veekogust, mille seisund on vähem kui hea, siis ka kavandatav tegelik vee kokkuvõtte. Nimetatud näitajad märgitakse ehitusprojekti, kuna niisutussüsteemi projekterija saab uue ja vana süsteemi näitajate võrdlemisel kõige asjakohasemalt hinnata veekasutuse kokkuvõtteid ning ka lekete vähenemisega saavutatavat veekasutuse kokkuvõtteid. Taotleja ja olemasoleva niisutussüsteemi senise veekasutuse näitajate puhul arvestatakse viimase kahe kuni viie aasta aritmeetilist keskmist veekasutust või kui veekasutust ei mõõdetud, siis hinnangulist aastast veekasutust. Aritmeetilise keskmise arvutamisel on mõistlik võtta aluseks pikem ajavahemik, kuna ilmastikumuutused aastate kaupa võivad oluliselt mõjutada aastast veetarbimist. Kui niisutussüsteem mõnel aastal aritmeetilise keskmise arvutamisel arvesse võetava perioodi jooksul ei toiminud, siis kasutatakse niisutussüsteemi selle aasta veekasutuse hindamiseks niisutussüsteemi viimase kahe kuni viie toimimisaasta aritmeetilist keskmist veekasutust.

Juhul, kui niisutussüsteemi investeering ei nõua ehitusprojekti (olemasolevasse niisutussüsteemi paigaldatakse seadmed ilma olemasolevat niisutussüsteemi ümber ehitamata või laiendamata), siis leitakse olemasolev ja kavandatav arvutuslik maksimaalne veekasutus seadmete tehniliste parameetrite alusel ning andmed olemasoleva ja kavandatava arvutusliku maksimaalse veekasutuse, senise veekasutuse ja kavandatava veekasutuse vähenemise kohta esitatakse avaldusel. Mõõtmine võib olla toetatav ka investeeringu osana.

Vee kokkuvõtte jaoks seatud tingimused sõltuvad niisutussüsteemi seisukorrast (taotlemise ajal toimiv või mittetoimiv) ja veekogumi seisundist.

Lõigete 2 ja 3 kohaselt saab olemasoleva niisutussüsteemi või niisutustaristu elemendi täiustamisse toetust üksnes siis, kui eelnevalt hinnatakse, et see pakub potentsiaalset veesäästu, mis kajastab olemasoleva rajatise või taristu tehnilisi parameetreid. Kui investeering mõjutab põhja- või pinnaveekogumeid, mille puhul on asjakohases veemajanduskavas tehtud kindlaks, et nende seisund on vee kogusega seotud põhjustel vähem kui hea, tuleb saavutada veekasutuse tõhus vähendamine, mis aitab kaasa nende veekogumite hea seisundi saavutamisele seisundi halvenemise peatamise ning taastamise ja parandamise läbi. Nõue tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 74 lõike 4 punktidest a ja b. Nõue on sätestatud metsataimlate toetuse määruse § 3¹ lõikes 2, mille kohaselt peab olemasoleva niisutussüsteemi ja kavandatava niisutussüsteemi tehnilistest parameetritest nähtuma, et niisutussüsteemi investeeringu elluviimise tulemusena väheneb niisutussüsteemi veekasutus võrreldes senisega vähemalt kümme protsenti, kui niisutuseks kasutatava veekogumi seisund on vee kogusega seotud põhjustel vähemalt hea ja pärast niisutussüsteemi investeeringu tegemist taotleja senine niisutatav ala ei laiene. Vee potentsiaalne kokkuvõtte (arvestuslik vähenemine) peab nähtuma niisutussüsteemi ehitusprojekti või olemasoleva seadme ja uue seadme tehniliste parameetrite võrdlusest.

Samamoodi peab **lõike 3** kohaselt niisutussüsteemi veekasutus vähenema võrreldes senisega vähemalt 50 protsenti kui niisutuseks kasutatava veekogumi seisund on vee kogusega seotud põhjustel vähem kui hea ja pärast niisutussüsteemi investearingut tegemist taotleja senine niisutatav ala ei laiene.

Lõikes 4 sätestatakse, millal loetakse vee kogusega seotud põhjustel selle määruse tähenduses veekogumi seisundit vähem kui heaks. Kõikide parameetrite kohta saab infot keskkonnaportaalist ja täidetud peab olema vähemalt üks parameetritest.

Lõike 4 punktis 1 sätestatakse, et esimene parameeter on veekogumi ökoloogiline seisund, mis on hinnatud heaks usaldusväärsuse tasemega 0. Usaldusväärsus 0 tähendab seda, et info seisundi kohta puudub.

Lõike 4 punktis 2 sätestatakse, et teiseks parameetriga on põhjavee koguseline seisund, mis on halb. Põhjavee koguselise seisundi näitajad leiab lehelt <https://kaur.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=fd27acd277084f2b97eee82891873c41>.

Lõike 4 punktis 3 sätestatakse, et kolmandaks parameetriga on olukord, kus pinnaveekogumi viimasest hüdro-morfoloogilise seisundi hinnangust lähtuvalt on veevõtt selle vooluveekogu valgalast kümne protsendi võrra suurem hinnangu andmise aasta aastast vooluhulgast või pinnaveekogumi ökoloogiline seisund on kesine, halb või väga halb. Pinnaveekogumite ökoloogilise seisundi koondhinde andmisel ei hinnata eraldi koguselist seisundit, vaid hinnatakse bioloogilisi ehk elustiku kvaliteedinäitajaid veekogus. Pinnavee koguselise seisundiga seotud kättesaadavad andmed on pinnaveekogu hüdro-morfoloogilise seisundi hinnangu alusel antud hinnang veevõtule. Kahjuks ei ole kõikidele pinnaveekogudele hinnangut antud, mistõttu on asjakohane lisada täiendav tingimus sellistele pinnaveekogumitele ja seostada andmete puudumisel see ka ökoloogilise seisundi hinnanguga. Tehtavad investeeringud võimaldab veekogumisse olemasolevast olukorrast jätta rohkem vett ja selle mõju on positiivne ka ökoloogilisele seisundile.

Pinnaveekogumi hüdro-morfoloogilise hinnangu kohta saab infot keskkonnaportaalist, kus on kajastatud vooluveekogumite hüdro-morfoloogilise seisundi tabel: <https://keskkonnaportaali.ee/et/teemad/vesi/pinnavesi/pinnaveekogumite-seisundiinfo>.

Pinnaveekogumi hüdro-morfoloogilise veevõtu hinnang on toodud tabelis „Eesti vooluveekogumite hüdro-morfoloogilise seisundi hinnang 2023.xlsx“. Toetuse taotlemisel võetakse aluseks kõige hilisem hinnang. Näiteks määruse koostamise (2025. a aprill) hetkel on selleks 2023. a hinnang. 2026. a taotlusvooru ajal peab vaatama eespoolt toodud lingilt, kas on hilisem „Eesti vooluveekogumite hüdro-morfoloogilise seisundi hinnangu“ tabel, kui mitte, siis lähtutakse viimasest ehk 2023. a hinnangu tabeli andmetest. Tabeli veerus AV on märgitud veevõtt kogumi valglas (%), sealt lisades arvufiltri ≥ 10 , annab tulemuseks veekogukogumid, kus veevõtt on üle 10% ehk kolm veekogumit nende andmetega on – Jägala, Narva ja Mustajõe. Kui nimetatud veevõtu hinnang on puudu, siis tuleb vaadata ökoloogilise seisundi hinnangut, kas see on kesine, halb või väga halb.

Lõike 5 kohaselt ei pea eeltoodud lõigetes 2 ja 3 sätestatud tingimusi (saavutama veesäästu või veekasutuse tõhusat vähendamist) täitma siis, kui toetatav tegevus on suunatud olemasoleva toimiva niisutussüsteemi elemendi energiatõhususe suurendamiseks või olemasolevas niisutussüsteemis uue veehoidla ehitamiseks. Nõue tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2015 artikli 74 lõikest 4.

Lõike 6 kohaselt on toimiv niisutussüsteem töökorras siis, kui see on kantud maaparandusseaduse alusel peetavasse maaparandussüsteemide registrisse. Maaparandussüsteemide register asub lehel <https://portaal.agri.ee/avalik/#/maaparandus/msr/systeemi-otsing>. Registris on teave kavandatavate, ehitatavate ja olemasolevate maaparandussüsteemide ning nendega seotud menetluste kohta.

Lõike 7 kohaselt, juhul kui investeeringu tulemusel suureneb niisutatud ala netopindala ja see mõjutab konkreetset põhja- või pinnaveekogumit, siis antakse toetust üksnes siis, kui veekogumi seisundi puhul ei ole asjakohases veemajanduskavas tehtud kindlaks, et see on vee kogusega seotud põhjustel vähem kui hea ning keskkonnamõju hindamise aruanne näitab, et investeeringul ei ole märkimisväärset negatiivset mõju keskkonnale.

Eestis määratakse pinnaveekogumi seisund veekogu ökoloogilise ja keemilise seisundi alusel. Põhjaveekogumi seisund määratakse keemilise ja koguseline seisundi alusel. Veekogumi seisund loetakse heaks, kui nii keemiline kui ka koguseline seisund on vähemalt hea.

Hinnangu, kas toetuse abil kavandav investeering vastab veemajanduskavade nõuetele, halvendab veekogumi või seda ümbritseva keskkonna seisundit või mitte, annab keskkonnamõju hindamise aruanne (keskkonnamõju eelhinnang või nn täiemahuline keskkonnamõju hindamise aruanne). Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse tähenduses on nendeks aruanneteks § 6 lõike 2 või 2¹ kohane keskkonnamõju eelhinnang või sama seaduse § 20 kohane keskkonnamõju hindamise aruanne ning nimetatud dokumentidest peab nähtuma, et niisutussüsteemi investeeringu tegemise tulemusena ei halvene selle põhjaveekogumi või pinnaveekogumi seisund, millest niisutuseks vett võetakse ega kaasne muud olulist negatiivset mõju keskkonnale.

Lõike 8 kohaselt antakse toetust niisutamiseks ettenähtud veehoidla loomiseks või laiendamiseks tehtavale investeeringule vaid siis, kui sellega ei kaasne olulist negatiivset keskkonnamõju. Tingimus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/2115 ning tingimus on kooskõlas Euroopa Liidu eesmärgiga hoida veekogude head seisundit ning mitte kahjustada keskkonda.

Lõike 9 kohaselt saab taaskasutusvett niisutuseks kasutada juhul, kui seda tehakse kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2020/741. Taaskasutusvee kasutamine on veekeskkonnariskiga tegevus ning see tuleb registreerida. Investeeringuteks taaskasutusvee kasutamisse alternatiivse veevarustusena lubatakse üksnes juhul, kui sellise veega varustamine ja selle kasutamine on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2020/741, mille eesmärk on muuhulgas tagada, et taaskasutusvesi on põllumajanduslikuks niisutuseks ohutu ning tagab keskkonna ning inimeste ja loomade tervise kõrgetasemelise kaitse, edendab ringmajandust, toetab kliimamuutustega kohanemist. Et niisutuseks saaks kasutada taaskasutusvett, siis tuleb see eelnevalt käidelda ning muuta niisutuseks sobivaks.

Lõike 10 kohaselt peavad niisutussüsteemi ehitamise korral arvestusliku ja tegeliku veekasutuse vähenemise arvutused ja hinnang nähtuma niisutussüsteemi ehitusprojektis. Niisutuseks vajaliku seadme puhul tuginevad arvestusliku ja tegeliku veekasutuse vähenemise arvutus ja hinnang vastava seadme tehnilistele parameetritele.

Lõike 11 kohaselt ei kohaldu lõigetes 2–8 ja lõikes 10 sätestatud nõuded taotlejale, kelle puhul niisutussüsteemi investeeringute puhul ei kasutata nii palju vett, mis eeldaks veeloa olemasolu veeseaduse § 187 punktide 1 ja 2 kohaselt.

Eelnõu § 2 punktiga 5 täiendatakse metsataimlate toetuse määruse § 5 lõike 2 punkti 5 muutes mitteabikõlblike kulude loetelus abikõlblikuks kuluks lisaks projekteerimistöö ning projekteerimiseks vajaliku ehitusgeoloogilise ja -geodeetilise uurimistöö tellimise kulule edaspidi ka keskkonnamõju hindamise tellimise kulu.

Eelnõu § 2 punktiga 6 asendatakse metsataimlate toetuse määruse § 5 lõike 2 punktis 13 läbivalt sõna „tehtud“ sõnaga „tekkinud“. Muudatuse eesmärk on ühtlustada termin sellega, mida kasutatakse raamatupidamises, sest nt tekkepõhise arvestuse järgi ei pruugi kulu veel tehtud või kantud olla. Samuti asendatakse punktiga 6 metsataimlate toetuse määruse § 5 lõike 2 punktis 13 tekstiosa „lõike 2“ tekstiosaga „punktides 1 ja 3“. Tegemist on mitteabikõlblike kulude loeteluga. Kui üldiselt võib projektiga seotud kulusid tegema hakata peale taotluse esitamist, siis projekteerimiskulusid ja keskkonnamõju hindamist võib olla tehtud ka varem, kuid mitte enne 1. jaanuari 2023. Ekslikult oli kehtivas sõnastuses toodud enne taotluse esitamist abikõlbliku kuluna ka omanikujärelevalve kulu. Kuna tegevus toimub paralleelselt ehitamisega, siis omanikujärelevalvet ei saa teha enne ehitustegevust ja enne taotluse esitamist. Uue sõnastusega korrigeeritakse see õigeks.

Eelnõu § 2 punktiga 7 täiendatakse metsataimlate toetuse määruse § 5 lõike 2 punktiga 13¹, mille kohaselt on mitteabikõlblik kulu ka liisingumakse, kui liisinguandja ei ole krediidasutuste seaduse alusel tegutsev krediidi- või finantseerimisasutus.

Eelnõu § 2 punktiga 8 jäetakse välja metsataimlate toetuse määruse § 6 lõikest 3 sõnad „üksteisest sõltumatute“, lihtsustades seeläbi taotleja ja toetuse andja koormust ja vähendades hinnapakkumustega seotud nõudeid. Senise sõnastuse kohaselt ei tohtinud taotleja esitada PRIA-le tulumaksuseaduse § 8 lõike 1 mõistes omavahel seotud pakkujatelt saadud hinnapakkumusi. Praktikas on taotlejal väga keeruline kui mitte võimatu tuvastada tulumaksuseaduse § 8 lõikes 1 toodud seoseid hinnapakkujate vahel. Võimalike seoste väljaselgitamine on väga suur ressursikulu ka toetuse andjale. Toetuse andjal on ostetavate asjade hinna turuhinnaga kooskõlas olemise osas kindluse saamiseks võimalik võtta arvesse taotleja poolt taotlusele lisatud pakkumuste kõrval lisaks muid allikaid. Sellega on maandatud risk võimaliku hinnamanipulatsiooni osas omavahel seotud pakkujate korral. Eelnevat arvesse võttes on tulumaksuseaduse § 8 lõikes 1 kirjeldatud kõigi seoste välistamine pakkumuste küsimisel ebaproportsionaalne abinõu ja määruse muudatustega sellest loobutakse.

Eelnõu § 2 punktiga 9 täiendatakse metsataimlate toetuse määruse § 6 lõike 6 sissejuhatavat lauseosa peale sõna „ehitise“ sõnadega „sealhulgas niisutussüsteemi“, mis kehtib ühtlasi ka sama sätte punktide 1–4 kohta, kuna toetust antakse edaspidi ka niisutussüsteemi investeringuteks.

Eelnõu § 2 punktiga 10 täiendatakse metsataimlate toetuse määruse § 10 lõiget 1 punktiga 10, mille kohaselt peab taotleja esitama taotlemisel info selle kohta, kas ta plaanib soetada vara liisingulepingu alusel.

Eelnõu § 2 punktiga 11 täpsustatakse metsataimlate toetuse määruse § 10 lõike 2 punktis 1 kulude mõistlikkust tõendava hinnapakkumuse või projekti raames tellitava töö või teenuse või soetatava vara käibemaksuta maksumuse piirsummat, mille puhul piisab sellest, et taotlemisel esitatakse üksnes kulu kirjeldus, kui maksumus on väiksem või võrdne kui 5000 eurot.

Eelnõu § 2 punktiga 12 täiendatakse metsataimlate toetuse määruse § 10 lõike 2 punkti 5 pärast sõna „ehitise“ sõnadega „või niisutussüsteemi“, kuna toetust antakse ka niisutussüsteemi investeringuteks, millele kehtivad täiendavad nõuded.

Eelnõu § 2 punktiga 13 muudetakse metsataimlate toetuse määruse § 10 lõike 2 punkti 6, mille kohaselt tuleb esitada ehitise või niisutussüsteemi ehitamise korral vähemalt eelprojekti staadiumis ehitusprojekt, kui see on nõutav ehitusseadustiku või maaparandusseaduse kohaselt. See tähendab, et kui ehitusluba veel ei ole, võib esitada vähemalt eelprojekti staadiumis ehitusprojekti. Lisaks kaotatakse olemasolevast sõnastusest „ehitusteatis“. Tegemist on tehnilise parandusega. Teatis peab küll olema, kui see on ehitusseadustiku alusel asjakohane, kuid see tuleb saada enne investeeringu tegemist, mitte toetuse taotlemisel. Projektis peab taotleja esitama muu hulgas andmed olemasoleva ja kavandatava niisutatava maa-ala kohta, niisutussüsteemi investeeringuga seotud veekasutuse ja selle olemasoleva niisutussüsteemi rekonstrueerimise korral investeeringujärgse vähenemise kohta (juhul, kui renoveeritakse või laiendatakse olemasolevat süsteemi). Andmed niisutatava maa-ala ja vee kulu kohta võetakse ehitamise korral eelprojektist või ehitusprojektist. Kui toetust taotletakse ainult niisutuseks vajaliku seadme soetamiseks, siis esitab taotleja kavandatava niisutatava maa-ala suuruse ning vee kulu iseloomustavad nõutavad näitajad taotlusel.

Eelnõu § 2 punktiga 14 täiendatakse metsataimlate toetuse määruse § 10 lõiget 2 punktidega 10–13.

Metsataimlate toetuse määruse § 10 lõike 2 punkti 10 kohaselt tuleb esitada ehitustööde maksumuse prognoos, kui projekti eeldatav käibemaksuta maksumus on 30 000 või sellest suurem. Määruse olemasoleva sõnastuse järgi peab taotleja kulude mõistlikkuse tõendamiseks koostama prognoosi. Muudatuse järgselt kajastub see ka esitatavate dokumentide nimekirjas.

Metsataimlate toetuse määruse § 10 lõike 2 punkti 11 kohaselt esitatakse keskkonnamõju hindamise aruanne, kui see on asjakohane ehk kui suureneb niisutatud ala netopindala ning niisutus võib mõjutada pinna- või põhjavee seisundit.

Metsataimlate toetuse määruse § 10 lõike 2 punkti 12 kohaselt tuleb niisutuseks vajaliku seadme soetamise korral esitada dokument, millest nähtuvad soetatava seadme tehnilised parameetrid, ning kui asjakohane, siis dokument, millest nähtuvad olemasoleva asendatava seadme tehnilised parameetrid.

Metsataimlate toetuse määruse § 10 lõike 2 punkti 13 kohaselt tuleb niisutuseks vajaliku seadme soetamise korral esitada arvutused ja hinnangud metsataimlate toetuse määruse § 3¹ lõikes 2 või 3 nimetatud arvestusliku ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 74 lõigetes 4 ja 6 nimetatud tegeliku veekasutuse vähenemise kohta, kui see on asjakohane ja kui niisutussüsteemi investeering ei eelda niisutussüsteemi ehitamise korral vähemalt eelprojekti staadiumis ehitusprojekti koostamist.

Eelnõu § 2 punktiga 15 leevendatakse metsataimlate toetuse määruse § 12 lõikes 7 sätestatud hindamiskriteeriumite miinimumnõudeid. Edaspidi on taotluse esimese hindamiskriteeriumi e projekti mõju toetuse eesmärkide saavutamisele koondhinde miinimumnõudeks hinne 1,00 varasema 2,00 asemel. Kuna metsataimlate toetuse eesmärgiks on kliimamuutustele vastupidavate ja eriliigiliste metsapuude taimede tootmise suurendamine, siis aitab nt ka 1000 mittepõhipuu taimede kasvatamine sellele eesmärgile kaasa. Muudatus tehakse taotluste hindamise praktika põhjal esimeses taotlusvoorus esitatud taotluste hindamisel. Muudatuse tulemusena avaneb rohkematel ettevõtjatel võimalus toetuse kasutamiseks.

Eelnõu § 2 punktiga 16 sätestatakse metsataimlate toetuse määruse § 14 lõikega 1¹ täiendavad nõuded liisingu korral soetatud vara osas. Selline vara tuleb kasutusse võtta kahe aasta jooksul peale PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemist ning vara peab olema läinud üle toetuse saaja omandisse enne PRIA poolt viimase toetusosa maksmist.

Eelnõu § 2 punktiga 17 muudetakse metsataimlate toetuse määruse § 14 lõiget 2. Toetust tuleb kasutada sihtotstarbeliselt. Ehitamise korral vähemalt kolme aasta jooksul peale toetuse viimase osamakse saamisest, liisingu puhul algab kolme aastane periood peale liisingulepingu sõlmimist või vähemalt liisinguperioodi lõpuni olenevalt sellest kumb tähtpäev saabub hiljem ning kui on tegemist kombineeritud olukorraga (ehitamine või müügileping ja liisinguleping), siis sellest lähtuvalt arvestatakse ka kolme aastast perioodi sõltuvalt sellest, milline tähtpäev saabub kõige hiljem – PRIA poolt viimase toetusosa maksmine, liisingulepingu sõlmimine või vähemalt liisinguperioodi lõpuni.

Eelnõu § 2 punktiga 18 tunnistatakse kehtetuks metsataimlate toetuse määruse kehtiv § 17 lõike 4 punkt 4 ning selle asemel täiendatakse sama paragrahvi lõikega 5, mille kohaselt liisingu korral tuleb esitada koos maksetaotlusega selle esmakordse esitamise korral ja liisingulepingu või maksegraafiku muutumise korral liisinguandja ning toetuse saaja vahel sõlmitud liisinguleping, maksegraafik ja liisingueseme üleandmise akt.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186);
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261); komisjoni delegeeritud määrusest (EL) 2022/1172, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2116 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas ühises põllumajanduspoliitikas ning tingimuslikkusega seotud halduskaristuste kohaldamise ja arvutamise osas (ELT L 183, 08.07.2022, lk 12–22); komisjoni rakendusmäärusest (EL) 2022/1173, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 kohaldamise eeskirjad ühise põllumajanduspoliitika ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi kohta (ELT L 183, 08.07.2022, lk 23–34);
- 3) komisjoni määrus (EL) 2022/2472, millega tunnistatakse teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks (ELT L 327, 21.12.2022, lk 1–81).

Eelnõus nimetatud ELi õigusaktid on kättesaadavad Euroopa Liidu Teataja veebilehel <https://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Erametsade toetuse määruse muudatuste mõju.

Eelnõu loob õigusselguse taotluste menetlejale ja erametsavaldajatele.

Kuna hooldusraieks ette nähtud rahastus on oluliselt vähenenud, siis abikõlbliku puistu vanuse allapoole toomiseks seotud muudatused on vajalikud, et toetuse mõju metsa hooletusele oleks võimalikult hästi sihitatud. Kuna 10-aastases puistus hooldusraie omab suuremat mõju tulevikupuistu kvaliteedile, siis keskendutakse sellele puistu vanusegrupile. Analüüsides 2023. ja 2024. a taotlemist, taotleti kuni 10 a puistu hooldusraieks toetust keskmiselt 3000 hektarile

taotlusvoorude kohta, mis moodustas 40–50 % taotletud hooldusraie pindalast. 2023. a ja 2024. a taotlusvoorudes taotles kuni 10 a puistute hooldusraieks toetust keskeltläbi 75% taotlejatest. Taotlusvoorude tarvis kavandatud eelarvest taotleti 2023. aastal 36% (1 047 000 eurot) ja 2024. aastal 30% (648 000 eurot) kuni 10-aastase puistu hooldusraieks. Uute tingimuste järgi taotletakse hooldusraieks 600 000–900 000 eurot toetust.

Eelnõu laiendab toetusõiguslikku ala kaitstava loodusobjekti pinnale, kui tegemist ei ole kaitstavate loodusobjektide sihtkaitsevööndis või piiranguvööndis asuvas või hoiualal asuva nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ lisas 1 nimetatud metsaelupaigaga või nende piirangutega määratletud projekteeritava alaga. Kaitstavate metsade osakaal RMK-le mitte kuuluvates metsades, mille hulka ei ole arvestatud rangelt kaitstavad metsad, on 13% (SMI 2021, Keskkonnaagentuur). Seega lisandub ligikaudse arvutuse järgi ca 350 hektarit uut toetusõiguslikku ala.

Muudatusega täpsustuvad 30 000 eurot ja enam maksva aia soetamise ja paigaldamise tegevuse puhul ostumenetluse nõuded, mis teevad tegevuse maksumuse läbipaistvamaks ja ühtlasi suurendab pakkujate võimalusi, sest hinnapakumust saavad esitada kõik, kes vastavat teenust turul pakuvad. Ostumenetluse korraldamine riigihangete registris suurendab mõnevõrra taotlejate ajakulu nimetatud toimingute registris korraldamisel, kuid lõppkokkuvõttes võib see kujuneda taotlejale soodsamaks, kuna pakumusi võib tulla rohkem ja hind seega soodsam.

KIK-i menetlusprotsess määruse muudatuste tõttu oluliselt ei suurene. Mõnevõrra suureneb kontrollimaht seoses hooldusraie tegemise lubamisega kaitstava loodusobjekti alal, et selgitada välja, kas ala kaitse-eeskirja järgi on hooldusraie kaitstaval loodusobjektil lubatud tegevus või mitte. Samas tehtavate muudatustega KIK-il töökoormus ka mõnevõrra väheneb, kuna määruse muudatuse käigus täpsustatakse metsamaa mõistet – selle tulemusel esitavad taotlejad korrektsemaid taotlusi ja väheneb järelepärimiste hulk.

Metsataimlate toetuse määruse muudatuste mõju.

Metsataimla niisutussüsteemidesse investeringute tegemisel võib eeldada mõju looduskeskkonnale, kuna niisutuseks kasutatakse ka pinna- või põhjavett. Keskkonnaamet annab keskkonnamõju eelhindangu selle kohta, kas niisutusel on oluline keskkonnamõju. Veeluba ei ole kohustuslik, kui veekasutus on väike ehk täpsemalt kui niisutuseks kasutatakse pinnavett kuni 30 kuupmeetrit ööpäevas või põhjavett kuni 150 kuupmeetrit kuus või kuni 10 kuupmeetrit ööpäevas. Kui vee tarbimine projekti järgselt eelpool toodud piirarve ületavad, siis selgitatakse loa menetluse käigus välja veevõtu mõju olulisus keskkonnale ja see, kas piirkonnas on võimalik täiendavaid veekasutusi lubada. Eriti oluline on see olukorras, kus vee seisund vee kogusega seotud põhjustel on vähem kui hea. Niisutussüsteemi investeringuid tehakse kooskõlas veemajanduskavadega. Katmiklalal ei ole metsataimekasvatust võimalik ilma taimi kastmata. Ka avamaal on niisutus vajalik. Muudatuse järgselt, kui taotleja järgib vajalikke nõudeid, on niisutussüsteemi investering toetatav.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulu ega -tulu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu koostöölastamiseks Rahandusministeeriumile ja Kliimaministeeriumile.

Eelnõu esitatakse arvamuse andmiseks KIK-ile, PRIA-le, MTÜ-le Eesti Erametsaliit, Keskkonnaametile ning informatsiooniks seirekomisjonile.